

Camp d'Aprenentatge de la ciutat de Tarragona

Complex Educatiu de Tarragona
Autovia de Salou s/n
43006 Tarragona

Primera edició: novembre 2002

Autors: **M. Antònia Ibàñez Serrahima**
Núria Montardit Bofarull
Jordi Tortosa Giménez
M. Joana Virgili Gasol

Dibuixos: **Hugo Prades**

Disseny i muntatge: **Josep Serra Valls**

Edita: **CdA de la Ciutat de Tarragona**
Autovia de Salou s/n
43006 Tarragona

Impressió: GRUPBOU

Dipòsit legal: T-1550/2002
ISBN: 84-688-0436-3

Una CASA
de PAGÈS del
CAMP de TARRAGONA

ÍNDEX

MATERIAL DEL PROFESSOR/A

1. Introducció
 - 1.1. Justificació del treball
 - 1.2. En què consisteix?
 - a. Treballs previs
 - b. Treballs de camp
 - c. Treballs posteriors
2. Nivell al qual s'adreça
3. Objectius
4. Continguts
 - 4.1. Conceptes
 - 4.2. Procediments
 - 4.3. Actituds, valors i normes
5. Metodologia
6. Temporització de l'activitat de camp
7. Consells d'utilització del material
 - 7.1. Treballs previs
 - 7.2. Treballs posteriors
8. Avaluació i conclusions
9. Bibliografia

MATERIAL DE L'ALUMNE/A

Treballs previs

- Padrina Sió i la Maria
- Padrina, què hi ha a prop de Vilallonga?
- L'evolució de la població del segle XVIII al segle XX
- Padrina, com eren les cases?
- Padrina, qui és qui?
- Què feia cadascú a la casa de pagès?
- Els conreus més habituals
- Com es veremava?

Treballs de camp

- En quin carrer del poble?
- Activitats inicials
- Racó 1
 - El carro
- Racó 2
 - La cooperativa agrícola
- Racó 3
 - El celler
 - La premsa
 - El porró
 - L'aiguardent
- Racó 4
 - La cuina: els sentits de l'olfacte i el gust
- Racó 5
 - El rebost: els sentits de la vista i el tacte
- Racó 6
 - Les golfes: el sentit de l'oïda
- Racó 7
 - Primera planta

Treballs posteriors

- El transport
- Els estris de veremar
- Saps per a què serveix?
- Els voleu buscar?
- Juguem al veig, veig!
- Ordenem!
- Joc de la lleguna escrita: Cal dígrama
- Ahir i avui!
- Els preus i sous cent anys enrera
- Vocabulari

Material del professor/a

1. INTRODUCCIÓ

1.1. JUSTIFICACIÓ DEL TREBALL

Amb aquest treball pretenem que els alumnes prenguin contacte amb el món de la pagesia, tant des del punt de vista de la vida quotidiana, com de l'activitat industrial i agrícola d'un poble, en el nostre cas de Vilallonga del Camp (Tarragonès). Així mateix, esperem que els permeti conèixer, treballar, relacionar i veure l'evolució dels principals productes agrícoles, de les eines, de les tècniques agràries, de les pràctiques comercials, dels costums i, alhora, entenguin els processos essencials de l'elaboració i de la conservació dels aliments a la manera tradicional.

Considerem que els/les alumnes no han de veure la Història com un fet del passat i actualment no operatiu, i per tant, intentem que siguin conscients que aquest passat ens ha configurat tal i com som.

Farem una evolució del món de la pagesia, partint del segle XVIII fins a l'actualitat. Els nostres protagonistes ens explicaran la seva vida fa uns 100 anys, és a dir, ens situarem a finals del segle XIX i a inicis del segle XX. Per aconseguir-ho, potenciem el treball de camp com a eina didàctica bàsica per conèixer l'entorn.

L'activitat està organitzada en col·laboració amb l'Ajuntament de Vilallonga del Camp i el Bisbat de Tarragona.

1.2. EN QUÈ CONSISTEIX

El treball consta de tres parts ben diferenciades: la primera fa referència a les **activitats prèvies** a la visita, és a dir, a aquelles que s'han de fer a l'aula; la segona, al **treball de camp**, la visita a la casa; i la tercera, a aquelles tasques que es podran realitzar **posteriorment** a l'aula. Amb els treballs previs i posteriors el professorat adaptarà la distribució, la selecció i la temporalització que cregui més adequada, depenent de l'àmbit curricular i dels objectius generals del curs. Per tal d'aconseguir una millor assimilació dels conceptes per part dels alumnes, fóra interessant que s'haguessin treballat a l'aula els aspectes relacionats amb la vida rural i, més concretament, la vida de pagès i els diferents conreus, on l'agricultura juga un paper fonamental.

Els alumnes es distribuïran per grups, tot i que el dossier i les fitxes corresponents a cada activitat seran elaborats de forma individual per cada alumne.

a. Treballs previs

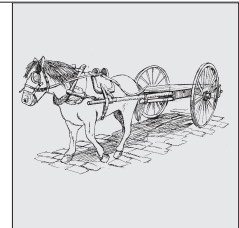
A partir de la conversa que mantenen la padrina Sió i la seva néta, la Maria, preparem els alumnes en diversos aspectes que els situen en l'entorn que visitaran: la localització, els costums, les activitats agràries, la història, la població, les cases, la composició familiar, les tasques i els conreus més significatius.

b. Treballs de camp

El treball en petits grups està distribuït en els següents racons:

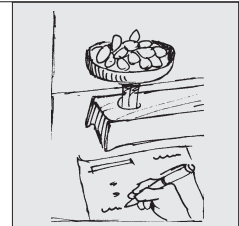
RACÓ 1: El carro

Al costat del carro, de les eines i dels estris del camp que trobaran penjades a la paret i a les escales, han d'observar i realitzar les activitats que hi fan referència.

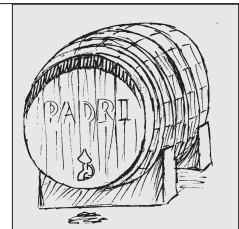
RACÓ 2: La cooperativa agrícola

En aquest racó els alumnes fan de comerciants i simulen la venda d'ametlles a la cooperativa del poble. Aprenen a identificar les diferents classes de fruits secs, a pesar amb una balança i saber què és el pes brut, la tara i el rendiment.

RACÓ 3: El celler

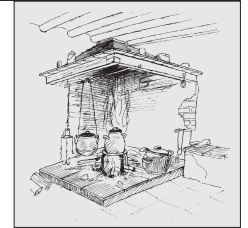
Observaran el celler amb les bótes, l'alambí, els estris, la premsa, etc. i n'aprendran les utilitats. Posteriorment, es comprova l'habilitat de beure en porró, un costum en els àpats de la vida quotidiana del pagès.

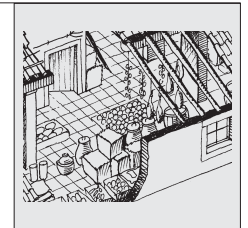
RACÓ 4: La cuina

Aquí bàsicament es treballen els sentits, en aquest cas el de l'olfacte i el gust, amb els ulls tapats han d'identificar diversos productes i plantes aromàtiques.

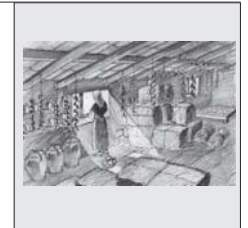
RACÓ 5: El rebost

Continuant amb els sentits, aquí fem aplicacions sobre la vista i el tacte. En relació amb aquest darrer, posen la mà dins d'uns forats on han d'identificar-ne els productes.

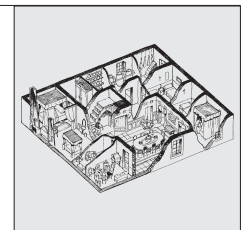
RACÓ 6: Les golfes

Aquí els alumnes aprendran les funcions d'aquest espai, especialment aquelles que fan referència del lloc com a indret per a la conservació dels aliments. Alhora hauran d'identificar diferents sons que aniran sentint, continuant amb les activitats referides als sentits.

RACÓ 7: Primera planta

En la planta superior, els alumnes poden observar els diferents vestits i mobiliari d'època.

c. Treballs posteriors

Permet repassar a l'aula els conceptes fonamentals, fer activitats comparatives d'alguns aspectes de la vida actual amb els antics, com ara els tipus de transport, els preus dels productes, les maneres de treballar ..Així mateix, hem afegit alguns treballs, que poden ser utilitzats com a exercicis d'avaluació.

Una casa de pagès del Camp de Tarragona

Quant als **conceptes**, es treballarà en un nivell elemental l'evolució de la mecanització de l'agricultura catalana, l'especialització i els principals conreus del poble, així com la definició i funció d'una cooperativa.

Pel que fa a les **actituds i valors**, es procurarà estimular el respecte, tant entre les persones com envers el material, així com la responsabilitat personal en el propi treball i l'interès per les qüestions relacionades amb el món de la pagesia.

Els procediments es treballaran a través de la lectura i del comentari de textos com a font d'informació i d'estudi, la definició i la deducció de conceptes, la descripció de processos, la interpretació de taules de dades, l'anàlisi, la identificació i el comentari d'una gràfica de població, la resposta a les qüestions proposades en la resolució dels qüestionaris, la realització d'observacions, la comparació de dades i la identificació, mitjançant els sentits, de diferents productes del camp.

2. NIVELL AL QUAL S'ADREÇA

Va dirigit fonamentalment a alumnes de cicle mitjà i superior d'educació primària.

3. OBJECTIUS

L'alumne/a, en acabar l'activitat, hauria de ser capaç de:

1. Conèixer la vida de pagès del Camp de Tarragona.
2. Conèixer i treballar amb productes, eines i estris del camp.
3. Utilitzar el treball de camp com a eina didàctica bàsica de coneixement de l'entorn.
4. Conèixer els principals productes agrícoles de Vilallonga del Camp.
5. Sintetitzar i extreure conclusions.
6. Comparar diferents fonts d'informació.
7. Reconèixer la necessitat d'elaborar i conservar els aliments.
8. Conèixer els sistemes d'elaboració i de conservació dels productes del camp.
9. Estudiar la composició familiar i l'organització de la vida domèstica.

10. Situar l'economia i les activitats agrícoles dins el context de Vilallonga del Camp.
11. Utilitzar l'hàbit d'observació.
12. Deduir conceptes a través de l'observació en la casa de pagès.
13. Saber interpretar i comprendre textos, gràfiques, dibuixos contemporanis o històrics.
14. Descriure un procés usant un lèxic adequat.
15. Resoldre problemes numèrics sobre producció i rendiment.
16. Entendre la necessitat de conèixer i respectar el medi

4. CONTINGUTS

4.1. CONCEPTES

L'agricultura com a fet socioeconòmic en l'estructura de qualsevol país.

- L'especialització agrària i els principals conreus del Camp de Tarragona (Vilallonga del Camp)
- Les operacions bàsiques i generals dels conreus: adobar, llaurar i sembrar.
- Les tècniques de producció agrícola de la vinya, l'olivera, el garrofer i els fruits secs.
- L'evolució de la mecanització de l'agricultura
- La definició i la funció d'una cooperativa.
- L'evolució de la població de Vilallonga del Camp.
- Els procediments d'elaboració d'aliments a partir de fruits (les melmelades, les confitures, l'oli, el vi).
- La conservació dels aliments (al bany maria, la salaó, la tupina).

4.2. PROCEDIMENTS

- Lectura i comentari de textos, gràfiques, mapes i dibuixos com a font d'informació i d'estudi.
- Selecció de la informació més rellevant d'un text.

Una casa de pagès del Camp de Tarragona

- Definició i deducció de conceptes.
- Descripció dels processos de la verema i de la recollida de l'oliva.
- Interpretació i comparació de dades.
- Resolució de qüestions proposades.
- Identificació de diversos estris, eines i màquines agrícoles i recerca dels que no coneguin.
- Identificació, mitjançant els sentits, de diferents productes del camp.
- Plantejament i comentari sobre els habitatges i la vida quotidiana a partir del segle XVIII.
- Elaboració de conclusions entorn de l'evolució de la mecanització a Catalunya en els darrers anys.
- Descripció de les funcions bàsiques d'una cooperativa agrària.
- Recull d'informació oral de les persones especialitzades.
- Localització de les diferents parts d'una premsa sobre un dibuix esquemàtic.

4.3. ACTITUDS, VALORS I NORMES

- Respecte cap a les persones i el material.
- Responsabilitat en el propi treball.
- Presentació acurada dels treballs, tot seguint la prescripció feta pels professors/es.
- Interès per les qüestions relacionades amb el món de la pagesia.
- Valoració de la importància de les persones que treballen per i en el camp.
- Col·laboració a mantenir en condicions adequades les instal·lacions, aules, casa de pagès, etc.
- Desenvolupament d'una actitud crítica i receptiva.
- Interès pel treball en equip i les actituds i valors d'integració i convivència en grup.

5. METODOLOGIA

En la trobada de coordinació es lliura al professorat un dossier amb treballs previs, de camp i posteriors.

Amb aquesta activitat pretenem apropar als alumnes a la vida de pagès del Camp de Tarragona, posant a l'abast la possibilitat de veure el funcionament d'una explotació agrària i d'observar els productes, les eines i els estris exposats a la casa rural de Vilallonga del Camp (Tarragonès). A més, poden apreciar l'evolució de la pagesia des del segle XVIII fins als nostres dies; així com conèixer-

ne la situació geogràfica, l'activitat econòmica, els apunts d'història, les festes i els costums, els llocs d'interès i els personatges il·lustres del poble.

Quan arriben a Vilallonga del Camp i abans d'entrar a la casa de pagès, un/a professor/a els ofereix una explicació introductòria al gran grup, per tal de fer-los saber en què consistirà l'activitat, a més de l'establiment i del recordatori de les normes bàsiques de funcionament durant el dia i de la situació en l'època de la casa.

Les activitats de camp estan organitzades en racons. Els alumnes es distribuïran en sis grups, amb un total de 4 alumnes per a cada racó, tot i que el dossier i les fitxes corresponents a cada activitat estan elaborades de forma individual per a cada alumne/a.

Per canviar de racó, el professor/a fa sonar un sonall i esquellot, o el professorat que dirigeix l'activitat en dona l'avís.

Ja dins a la casa de pagès els nois i les noies comencen a percebre, a sentir, a olorar i, en definitiva, a despertar tots els sentits i sensacions que al llarg de l'activitat s'aniran fent paleses. La dinàmica de l'activitat de camp portarà a l'alumnat a l'observació, experimentació i la recerca en tot moment.

6. TEMPORALITZACIÓ DE L'ACTIVITAT DE CAMP

L'activitat a la casa comença a les 9,30 hores i finalitza a les 16 hores, amb un parèntesi, en què els alumnes es preparen **l'esmorzar**: pa de pagès cuit amb llenya i un bon raig d'oli d'oliva, amb l'opció de posar-hi sal o sucre i amb una parada per dinar, al camp o a l'ermita del Roser.

Durant la tarda, els nois i les noies podran gaudir de la presència, dels coneixements i de la saviesa d'un pagès jubilat de Vilallonga del Camp, el senyor Sisquet Roig i Fortuny, que ens farà de cronista. Depenent de l'època de l'any ens acompanyarà al camp on els alumnes poden plugar avellanes, collir olives, etc. I fins i tot poden veure com funciona el sistema de regadiu que empren per conrear els camps i conèixer part de la història de les aigües subterrànies. Alhora, podran apreciar la bona disponibilitat i amabilitat del pagès en respondre totes les qüestions formulades pels alumnes i pels docents.

7. CONSELLS D'UTILITZACIÓ DEL MATERIAL

Anotem alguns consells sobre l'ús del material a l'hora de realitzar les activitats:

7.1. TREBALLS PREVIS

7.1.1. Lectura del diàleg

A partir de la xerrada de l'àvia i la néta es fixen les primeres idees de localització del poble i dels seus costums.

7.1.2. Emplenat del quadre

Com a comprovació de la comprensió de la lectura, els alumnes responen les preguntes que completen al quadre: Sí, sí, no, sí, sí, no.

7.1.3. Dibuix sobre els conreus

Després d'observar el dibuix esquemàtic i entendre la llegenda, pintaran el plànol segons el codi i respondran a les preguntes.

7.1.4. Localització

L'alumne/a haurà d'interpretar el mapa buscant aquells indrets indicats, acolorint-los, completant les comarques que limiten el Tarragonès: Baix Camp, Alt Camp i Baix Penedès.

7.1.5. Ordenació cronològica

Els alumnes numeraran les imatges del fet més antic al més modern. Ho poden fer tant per anys com per segles.

7.1.6. La població

Cal llegir el text i assegurar-nos de la seva comprensió, per la qual cosa, a més, han de calcular la diferència de població del 1787 en relació amb el 1718 (554 habitants, quasi el doble) i completar l'esquema anterior amb les paraules: augment, disminució i augment.

7.1.7. Gràfic de barres

Després d'observar les diferents parts del gràfic respondran les qüestions com exercici de comprensió.

7.1.8. Les cases

A partir del dibuix treballarem l'observació de les diferents estances, objectes i usos d'una casa de pagès rica.

7.1.9. Composició familiar

Lectura i identificació dels personatges típics d'una família catalana dels segles XIX i XX.

7.1.10. Les tasques

Diferenciar les tasques que habitualment realitzaven els homes (H), les dones (D), els nenes i les nenes (N) o els avis (A) i col·locaran les enganxines en el següent ordre: N, H, H, D, D, D, H, A, D, D, D, D, H, D.

7.1.11. Els conreus

Completar per escrit i amb els adhesius els quadres sobre l'olivera, l'avellaner, el garrofer i la vinya:

- Productes que s'obtenen de l'olivera: olives i oli.
- Productes que s'obtenen de l'avellaner: avellanes, torrons, gelats, pastissos i salses, etc.
- Productes que s'obtenen del garrofer: pinsos, xocolata, espessidors, xarops, i cosmètics.
- Productes que s'obtenen de la vinya: raïm, vi, cava, panses, suc i gelats.

7.1.12. Ordenació de la verema

Les imatges anirien: 4, 2, 3, 6, 5, 7, 1.

7.2. TREBALLS POSTERIORS

7.2.1. El transport

Cercar els adhesius i posa'ls on corresponguin:

	El carro	La furgoneta
Origen	Cap al 3500 aC, és a dir té uns 5500 anys	Cap al 1920
Tipus	Lleugers: per a la guerra o la caça. Pesats: per al transport.	Transport
Energia	Moguts per animals: cavalls, mules, ases o bous.	El petroli
Funcionalitat	S'usava per transportar diferents productes, objectes, etc.	S'usa per transportar diferents productes, objectes, etc.
Velocitat	16 km/h	90 km/h
Capacitat	Uns 1000 kg, feien 1.60 m de llarg x 1.20 m d'ample x 0.70 m d'alt.	1255 Kg, 3.21 m de llarg x 1.72 m d'ample x 1.55 m d'alt.
Obligacions que comporta	Donar de menjar diàriament a l'animal, netejar-lo i cuidar-lo (6000 tones de garrofa l'any).	Revisions periòdiques, posar gasolina, pagar els impostos.
Materials emprats	Fusta i ferro	Ferro, plàstics, roba, vidre...

7.2.2. Els estris de veremar

Cal marcar: tisora de podar, carro, cove, premsa, portadora.

7.2.3. Saps per a què serveix?

Han d'assenyalar els següents: 2, 2, 2, 1, 2

7.2.4. Sopa de lletres

Tenim la solució al peu de la pàgina.

7.2.5. Juguem al veig, veig!

Observació i identificació de les parts del dibuix.

7.2.6. Ordenem!

Pagès al camp, pagès cavant, pagesa recollint, comercialització i consum.

7.2.7. Joc de la llengua escrita: Cal·ligrama

7.2.8. Ahir i avui!

Identificació dels continguts temporals de canvi, evolució i progrés.

7.2.9. Els preus i sous cent anys enrera

Al marge de la curiositat que comporta la comparació dels preus antics, podem també treballar els conceptes de diferents tipus de monedes, comparació dels preus amb els actuals, etc.

7.2.10. Completar el vocabulari

8. AVALUACIÓ I CONCLUSIONS

Pretenem que totes les activitats continguin pautes avaluables de conceptes, de procediments, d'actituds, de valors i de normes. Al llarg dels treballs previs, de camp i posteriors podrem valorar l'evolució dels alumnes, ja que el nivell de coneixements i sensibilització que els alumnes tenien sobre el tema en el moment inicial ha passat per una evolució i una gradació. Tot i que es pretén estimular la recerca individual, també ens permet valorar el grau de motivació a nivell individual i col·lectiu. Les activitats realitzades permeten que es vagi modificant la didàctica utilitzada si és que els procediments no són adequats.

Partim del fet que aquesta activitat és lúdica i diferent de les altres, ja que pretenem despertar i treballar els sentits i sensacions, sense deixar de banda els altres aspectes de tota activitat d'ensenyament i aprenentatge. Així mateix, volem potenciar el treball de camp com a eina didàctica bàsica per conèixer, apropar i respectar els costums, les tradicions i les qüestions relacionades amb el món de la pagesia.

una casa de pagès del Camp de Tarragona

9. BIBLIOGRAFIA

ABELLA PONS, JORDI i ABELLA ESCUER, JOAN: *Casa endins. Espai domèstic i vida familiar a les Valls d'Àneu*. Quaderns de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu, Consell Cultural de les Valls d'Àneu. Lleida, 1993.

ABELLA PONS, JORDI i ALTRES: *Casa Gassia d'Esterrí d'Àneu. Estudi de la vida domèstica*. Universitat de Lleida. Lleida, 1996.

AMORÓS, CANDELA i ALTRES: *L'Alt Camp: marc físic, marc humà*. Gràfiques Moncunill. Valls, 1982.

COMES, PILAR i HERNÁNDEZ, F. XAVIER: *Cases, pobles i ciutats*. Teide (col·lecció Graó). Barcelona, 1986.

D. A.: *Pere Virgili. Treball de Camp Educació Infantil* (material ciclostilat), Departament d'Ensenyament. Vilallonga del Camp, 1999.

___: *Pere Virgili. Treball de Camp Cicle Mitjà* (material ciclostilat), Departament d'Ensenyament. Vilallonga del Camp, 1999.

___: *Pere Virgili. Treball de Camp Cicle Superior* (material ciclostilat), Departament d'Ensenyament. Vilallonga del Camp, 1999.

___: *L'ermita del Roser de Vilallonga del Camp*, Agrupació Cultural de Vilallonga del Camp. Vilallonga del Camp, 1994.

DUMAS, PHILIPPE: *Una granja*. Corimbo. Barcelona, 2001.

FORTUNY, PERE: *El poble, els artesans, el poble creix*. Ciències Socials, Baldufa, Teide. Barcelona, 1984.

FORTUNY, PERE: *La casa. Treballs d'extracció, altres treballs*

d'extracció. Ciències Socials, Baldufa. Teide. Barcelona, 1984.

GANAU, JOAN i PENELLA, ROSA M: *L'agricultura catalana avui*. Departament d'Ensenyament. Barcelona, 1990.

HERNÁNDEZ, XAVIER i ALTRES: *Un viatge a través de la història*. Museu d'Història de Catalunya. Barcelona, 1996.

Museu de la vida rural. Cicle Superior Fundació Jaume I. Espluga de Francolí, s. d.

Museu de la vida rural. Cicle Mitjà Fundació Jaume I. Espluga de Francolí, s. d.

MASALLES, RAMON i ALTRES: *Plantes superiors*. Vol. VI de *Història Natural dels Països Catalans*. Enciclopèdia catalana. Barcelona, 1988.

ORIOI SABATER, ORIOI, ROTGER ESTAPÉ, CRISTINA i SAGUÉS BAIXERAS, RAMON: *Les transformacions agràries del segle XVIII*. Quaderns d'Història de Badalona. Badalona, 1983.

ROIGÉ, XAVIER, ESTRADA, FERRAN i BELTRAN, ORIOI: *La casa aranesa. Antropologia de l'arquitectura de la Val d'Aran*. Garsineu. Tremp, 1997.

SEMINARI DEL SEDEC D'IMMERSIÓ. *Recull de jocs de llengua escrita*. Departament d'Ensenyament, Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa. Barcelona, 1985-86

SOLÀ, I., TERRADELLAS, M. i TORRA, I.: *De la terra al rebost*. Departament d'Ensenyament. Barcelona, 1990.

Vilallonga del Camp. Un segle d'imatges (I) 1901-2000. Cossetània. Valls, 2001.